

Streszczenie

Przedmiotem uwagi w rozprawie są polskie druki pasyjne z XVII i XVIII wieku oraz zawarte w nich dzieła. Kryterium doboru materiału źródłowego stanowi użyta w formułach tytułowych metaforyka. Będące podstawą rozważań piśmiennictwo pasyjne, głównie katolickie, określane jest w tych zapisach następującymi nazwami: snopek mirry, zegar, pobudka, koronka i różaniec. Uwzględniona w rozprawie literatura podmiotowa jest zróżnicowana formalnie. Obejmuje zarówno modlitewniki brackie, zbiory kazań, przykładów, jak i medytacje przeznaczone do indywidualnego rozmyślenia. Wybrane utwory stanowią zarówno autonomiczne wydawnictwa, jak i dzieła będące częścią zbioru, ujęte wierszem, a także prozą, teksty oryginalne oraz przekłady. Zaobserwowana skłonność autorów druków do umieszczania w tytułach pasyjnych utworów wskazanych określeń została przedstawiona na tle szerszej tradycji europejskiej (*fasciculus myrrhae*, *horologium passionis*, *corona vulnerum*, *rosarium mysticum*).

Rezultaty badań nad obszernym materiałem źródłowym prezentują trzy analityczne rozdziały poprzedzone merytorycznym wprowadzeniem. Wstępna część rozprawy przybliży źródła oraz inspiracje pasyjności w Polsce w XVII i XVIII wieku oraz stan badań nad dawnymi zbiorami poświęconymi męce Pańskiej, które upowszechniano w formie druku. Przedstawia także cel i założenia pracy oraz problematykę jej pozostałych części. W pierwszym rozdziale przedmiotem uwagi są druki, które w tytułach nazwano snopkami mirry. Jako kontekst dla polskich zbiorów zostały przedstawione rekonesansowe rozpoznania w zakresie analogicznych publikacji łacińskich, stanowiących możliwe źródło inspiracji dzieł powstałych na gruncie polskim. Uwaga skupia się również na pierwotnym użyciu i wtórnych interpretacjach wskazanego tytułowego określenia o biblijnej proveniencji. Drugi rozdział pracy poświęcony jest pasyjnemu piśmiennictwu zegarowemu, które w tytułach zawiera następujące określenia: zegar, godzinki, pektoralik, pobudka, ekscytarz. W celu pełnego zrozumienia charakteru tych dzieł bliżej zaprezentowane zostały poświęcone tym nazwom hasła w słownikach historycznych, a także kulturowe tło tych pojęć oraz ich desygnatów. W rozdziale trzecim uwaga skupia się na dawnych różańcach pasyjnych oraz koronkach do ran i krwi Chrystusa. Wskazane typy modlitw, będące kryterium doboru materiału źródłowego, przebadane zostały także pod kątem strukturalnym przy uwzględnieniu kulturowo-duchowego kręgu, w którym były zakorzenione. Natomiast zakończenie syntetycznie ujmuje badawcze

ustalenia poczynione w rozprawie na temat analizowanego materiału źródłowego, a także prezentuje ważne wnioski natury teoretycznej, które dotyczą charakteryzowanych dzieł. Z poczynionych obserwacji wynika, że wydawane w XVII i XVIII wieku snopki mirry, zegary i koronki, pomimo naturalnych różnic, wykazują wiele podobieństw. Rozważania zamykające rozprawę przybliżają przejawy kontynuacji w następnych stuleciach – aż do obecnej dekady, tradycji wskazanych typów rozmyślań dotyczących męki Pańskiej, a ponadto prezentują perspektywy i zakres dalszych badań nad dawnym piśmiennictwem pasyjnym.

Scharakteryzowana w rozprawie twórczość pasyjna, w znacznej mierze pomijana w badaniach filologicznych, objęta została również refleksją genologiczną. Omawiane dzieła wyróżnia nierównomierny zakres powiązań słów kluczowych użytych w formułach tytułowych z treścią i kompozycją utworów, a także z ich formą gatunkową oraz użytkowym przeznaczeniem.

Summary

The subject matter of the following dissertation concerns the 17th- and 18th-century prints connected with Passion, as well as works they contain. The metaphors used in the title formulas constitute the selection criteria for the source material. Passion literature, which creates the basis of the study, mainly catholic, is described in those records by means of the following words and phrases: the bundle of myrrh, the clock, wake-up prayers, wake-up calls, chaplets and the rosary. The literature pertaining to the subject matter described in the dissertation is versatile in form. It encompasses both prayer books of the brotherhood, collections of sermons, translations, as well as meditations devoted to individual reflection. Selected works include both autonomous publications, as well as works which are part of a collection, expressed in both verse and prose, together with original texts and translations. The observed tendency of the authors of the prints to include the indicated terms in the titles of Passion works was presented against the background of a wider European tradition (*fasciculus myrrhae, horologium passionis, corona vulnerum, rosarium mysticum*).

The results of the research, carried out on the basis of a wider source material, produced three analytical chapters preceded by an introduction pertaining to the content. The introductory part of the dissertation describes the sources and inspirations of the Passion of Christ in Poland, in the 17th and 18th century, as well as the state of research on old collections devoted to the Passion of Christ, popularized in printed form. It also presents the aim and assumptions of the work, together with other issues described in the remaining parts. In the first chapter, the focus was put on the prints, referred to as 'bundles of myrrh' in the title. To provide context for the Polish collections, reconnaissance identifications in the scope of analogous Latin publications were presented to serve as a possible source of inspiration for the works that came into being across Poland. Moreover, the author also brought into focus the primary use and derivative interpretations of the indicated title definitions showing biblical provenance. The second chapter of the dissertation is devoted to passion related literature that features the following terms or metaphors: the clock, canonical hours, pocket watches, wake-up calls, and alarm-clocks. In order to fully comprehend the character of those works, entries used in historical dictionaries were presented to shed more light on those names, in tandem with the cultural background of these terms and also their referents. In chapter three, the focus was shifted onto past passion rosaries and chaplets of the holy wounds and the blood of Christ. The prayers indicated earlier, which also constitute the criterion for

selecting the source material, were also examined in terms of structure, taking into consideration the cultural and spiritual circle in which they were rooted. The conclusion, on the other hand, synthetically expresses the findings revealed in the dissertation on the subject of the source material analyzed, and also presents significant conclusions of theoretical nature which pertain to the works described. From the observations made it follows that the bundles of myrrh, clocks and chaplets published in the 17th and 18th century exhibit many a similarity, despite the natural differences that exist between them. The considerations that conclude the analysis describe the manifestations of continuation in the centuries to come – up until the contemporary decade, concerning traditions of indicated types of ponderings dedicated to the Passion of Christ. What is more, they present the prospects and scope of further research on old literature connected with Passion.

The passion works described in the dissertation, largely ignored in philological research, have also been subjected to a genealogical reflection. Works discussed can be distinguished by their unbalanced scope of relations that exist between the key words used in title formulas and the content and composition of works, and also their genre form and intended use.